

Dansens og musikkens rødder 40

Sextur - 3. del

af Tage Aabech

Allerførst tak til Per Sørensen for denne lange række af spændende artikler her i Hjemstavsliv. I artikel 38, Sextur - 1. del, nævner Per Sørensen, at den ældste beskrivelse af sekstur i kvadrille, han kender, er fra 1872. Jeg vil her supplere med en beskrivelse, der er 11 år ældre, altså fra 1861 samt omtale hvordan sekstur danses i dag.

Jeg vil starte min historie med Carl Nielsens fader, Niels Jørgensen. Niels "Maler" - som han blev kaldt i Nørre Lyndelse på grund af sit arbejde som håndværker - var en kendt bal-musiker. Carl Nielsen skriver i "Min fynske Barndom": "Far havde ellers en sjælden rytmisk Sans og spillede så taktfast som Stemplerne i en Dampmaskine; han var netop af den Grund kendt over hele Midtfyn som den bedste Dansespiller.

Rasmus Henriksen underviste i dans på Hindsholm. Her fotograferet før han skulle afsted i krigen i 1864 (fra "Spillemandsmusik på Hindsholm i 200 år").

Det er hændt, at Folk har opsat Bryllupper og andre Festligheder for at få Niels Maler og hans Musikanter til at spille." Men udover at spille, har Niels Maler også undervist i dans, men der er desværre intet bevaret af hans dansemateriale.

I starten af 1860'erne har han imidlertid haft en elev fra Hindsholm nord for Kerteminde, Rasmus Henriksen fra Store Viby. Og fra hans hånd ligger en bog med 23 dansebeskrivelser, heriblandt "Winner-Quadrille, Københavns Sextour".

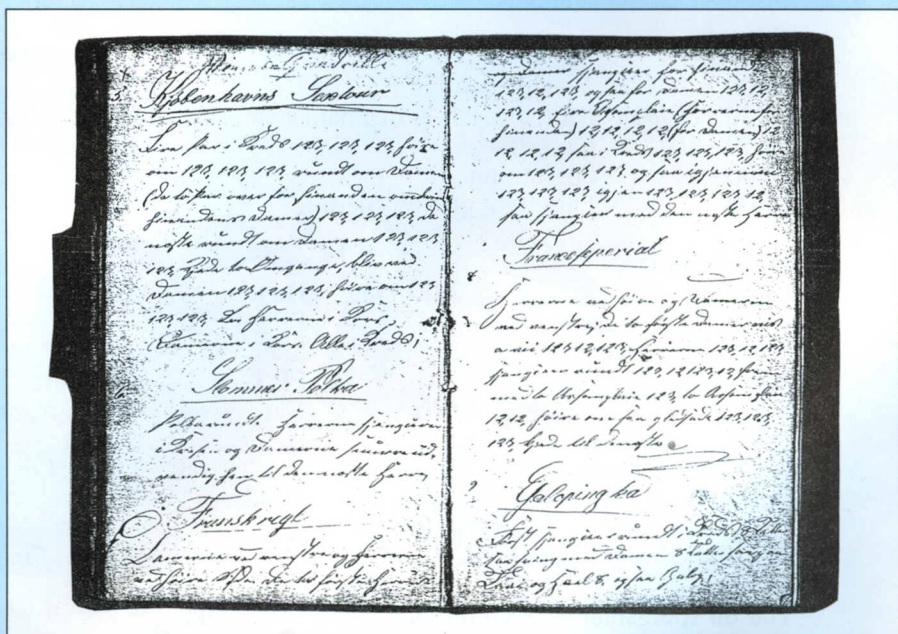
Rasmus Henriksen underviste i dans på sin hjemegn i sidste del af 1800-tallet. Efter Foreningen for Folkedansens Fremme var blevet stiftet, blev der samlet folkedanse ind rundt omkring i landet. Blandt andet cyklede Hans Schierbeck i 1905 til Hindsholm, hvor han besøgte Rasmus Henriksen. "Winner-Quadrille, Københavns Sextour" blev dog ikke noteret - måske fordi den var almindelig kendt, eller måske fordi den aldrig var blevet populær på egnen. Det må stå hen i det uvisse. 27 år senere, i 1933, rejste

Ane Marie Kjellerup ("Hyldemor") fra Nyborg til Hindsholm for igen at indsamle gamle danse, og hos Rasmus Henriksens barnebarn fik hun bogen med de gamle dansebeskrivelser, og den ligger stadig hos hende. Dansen står ikke i hendes "Gamle Danse fra Fyn og Øerne", måske fordi den minder for meget om "Sekstur fra Nordfyn" - eller snarere fordi dansebeskrivelsen - set med vore øjne - ikke er særlig entydig.

Rasmus Henriksens dansebeskrivelse er som følger:

Winner-Quadrille
Københavns Sextour

Fire par i Kred
123, 123, 123, højre om 123, 123, 123,
rundt om Damen (de to par over for hinanden omkring hinandens damer) 123, 123, 123,
de Næste rundt om Damen 123, 123, 123,
Kæde to Omgange,
bliv ved Damen 123, 123, 123 højre om 123, 123, 123

Et opslag i Rasmus Henriksens bog med dansebeskrivelser fra o. 1861. Dansene på disse sider er: 5. Kjøbenhavns Sextour, 6. Slommer Polka, 7. Fransk rigl, 8. Francesperial og 9. Galopingga.

Saa Herrene i Kors,
Damerne i Kors,
Alle i Kred.

Denne måde at notere danse på kan måske tolkes som Rasmus Henriksens egne personlige stikord for blot at kunne genopfriske de danse, han havde lært på "kursen". I en trykt bog fra Assens af H.J.S.Hansen fra 1866 er næsten de samme danse imidlertid noteret efter samme princip. Måske det er en anden "kursist", som på denne måde videregiver dansene til sine elever. Måden at notere på, tolkes også af nogle som de kommandoer, danssemesteren råber højt undervejs.

Men i bogen står ingen musik! Men her får vi hjælp af tidligere Kongelige Kapelmester Niels Simon Christiansen, som stammede fra Dalby på Hindsholm. Han havde en gammel nodebog liggende signeret af en Jens Hansen. En række af melodierne i bogen har samme titler som dansene i Rasmus Henriksens bog, og heriblandt også "Kjøbenhavns Sextuur"! I nodebogen står endvidere forskellige kommentarer, blandt andet står der: "Dansen af Niels Jørgensen, Nørre Lyndelse 1861" - altså Niels Maler, Carl Nielsens fader. Det er således jeg kan konstruere baggrunden for Rasmus Henriksens dansebeskrivelser. Man kan for eksempel også se af Jens Hansens notater, at han har skrevet noder af i sin bog, mens han sejlede med stykgods mellem Kerteminde og

Korsør på skonnerten "Addy", som tilhørte den berømte kertemindemaler Johannes Larsens fader. Og i andre nodebøger fra Hindsholm kan man videre følge, at Jens Hansen har tjent på Kastelsgården og at især en lokal musiker, væver Jens Madsen fra Birkebjerg, har lært mange af Jens Hansens melodier til Rasmus Henriksens danse.

Melodien med titlen "Kjøbenhavns Sextuur", kender vi i dag som "Hvor skoven dog er frisk og stor, kuk-kuk-faldera". Denne melodi er komponeret af C.A. Pohlenz (1790-1843), som var organist i Leipzig. Sangen har imidlertid kun to repriser, mens dansemelodien har to ekstra repriser - i øvrigt meget velklingende - som man går kæde til. (I parentes bemærket stammer teksten fra Eventyrkomedien "Ole Lukøje", skrevet af H.C.Andersen i 1850, hvor sangen dog har en anden melodi.)

I Rasmus Henriksens dansebeskrivelse tolkes "123" som chassé-trin. Som vi har rekonstrueret dansen, bruges hele tiden tre chassé-trin og to gangtrin. I alle turene vender man, i figuren giver vi højre hånd til modstående danser, og i kæden har man med tre chassé-trin og to gangtrin god tid til at hilse på modstående og egen danser, modstående og egen danser igen, altså én gang rundt og hjem på egen plads.

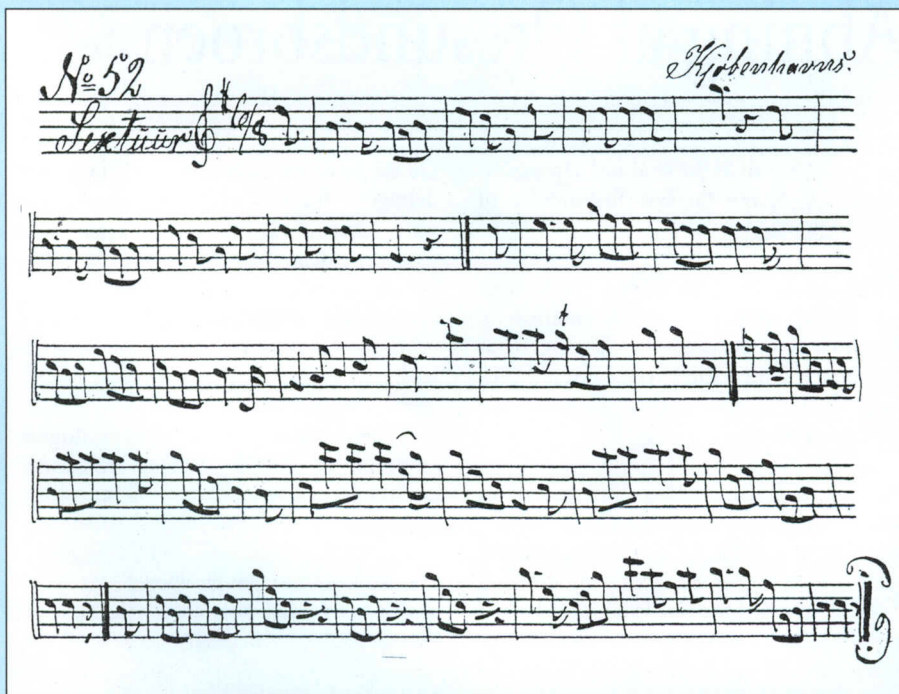
Dansen minder således om "Sekstur fra Nordfyn", der dog er lidt vildere, idet man svinger modstående danser med hurtretrin og man skal skynde sig at gå kæden til 8 takters musik. På Læsø er dansen kendt i levende tradition. Her har musikerne haft for vane at forlænge musikken til danserne var på plads. Det betyder, at man går kæde til 12 takters musik (forøvrigt uden at give hånd). På Hindsholm er der altså 16 takters musik til kæden, hvor vi så bruger denne "hilsekæde" i stedet for at haste to omgange rundt.

Hvornår dansen er gået fra at være en Wiener-kvadrigle (som jo er titlen til Rantzaus tekst) skal jeg ikke kunne sige, men årsagen kan muligvis være problemerne med at nå rundt i kæden, når man er fire par.

Skal der i dag danses sekstur ved en familiefest på Fyn, spiller vi op med Hornemans melodi. De gamle over 50-60 år stiller op i små kredse af tre par. Dansen går i tre dele: kreds - kæde til man møder egen danser, venstre armkrog en halv omgang hvorefter man kæder hjem på egen plads - tottrin. Så forfra. Musikken spiller et potpourri til de næste gennemdansninger, f.eks. "Hønsfødder og gulerødder", "Ved du hvad du skulle", "En vaskeægte cowboy", "Æh-bæh-buh" og "De skal leve". Og inspireret af Bror Kallers Kapel fra radioen i midten af dette århundrede, danses "Almindelig Sekstur" af med hopsa'en "Skæve Thorvald".

Hvis der i selskabet er gæster med fra Sjælland begynder de at stille op i stor kreds til familiesekstur, og læsø-boer vil formodentlig stille op i den gamle kvadrille. Jyder forventer at man skal danse "Trekant", dvs. kun danser kredsen den første gang, og i de følgende gennemspilninger kun får to repriser, hvor man skiftevis danser kæde og tottrin. I kæden bliver man for øvrigt i armkrogen med egen danser halvanden omdrejning, og så skifter man partner (- eller man undlader armkrogen og går blot rundt om egen danser).

Vi kan se, at sekstur, som den har udviklet sig gennem de sidste 150 år og med sit nuværende egnspræg, er en af de få levende folkedanse vi har tilbage.

Melodien til Københavns Sekstur, som den står i Jens Hansens nodebog fra o. 1861.